

Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Філософія. Політологія. – Київ, 2010. – Вип. 94–96. – С. 98–103.

4. Рябець М. Юридична освіта в Україні. Чого вона вартує? [Електронний ресурс] / М. Рябець. – Режим доступу : <http://www.corruption.net/statti/item/9987-yurydychna-osvita-v-ukraini-choho-vona-vartuie>.

5. Швець В. Я. Проблеми забезпечення якості вищої освіти в умовах економічної кризи / В. Я. Швець, З. С. Стеханова // Удосконалення системи моніторингу забезпечення якості вищої освіти України : зб. тез доп. наук.-практ. конф., квіт. 2013 р. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2013. – С. 55–62.

6. Юридична освіта в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law-edu.dp.ua/yurydychna-osvita-v-ukrajini.html>.

Н. П. Крейдун, О. Є. Поліванова, Л. М. Яворовська

Задоволеність навчанням у вищому навчальному закладі як чинник професійної самоефективності сучасних студентів

У статті представлено результати дослідження взаємозв'язку задоволеності навчанням у вищому навчальному закладі та самоефективністю студентів, яке проведено у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. У роботі показано, що чинниками професійної самоефективності студентів є, з одного боку, – задоволеність обраною спеціальністю, з іншого, – відносини з викладачами. При цьому престиж ВНЗ та якість освіти (на думку студентів) визначаються особливостями міжособистісних відносин студентів із соціальним оточенням (однокурсниками та викладачами).

Ключові слова: самоефективність, задоволеність навчанням, вищий навчальний заклад.

Останнім часом серед проблем вищої школи, пов'язаних з організацією освітнього процесу, стають актуальними ті, що характеризують не тільки об'єктивні показники (результати навчання, виконання індивідуального плану викладача і студента) а, перш за все, так звану «суб'єктивну задоволеність», яку відчуває студент протягом навчання.

Задоволеність – це суб'єктивна оцінка якості тих чи інших об'єктів, умов життя і діяльності, життя в цілому, відносин з людьми, самого себе [1].

Існує багато класифікацій факторів навчання, що сприяють чи не сприяють задоволеності навчанням у ВНЗ. Найчастіше виділяють такі фактори.

1. Фактори навчальної діяльності – умови для проведення занять і матеріально-технічне забезпечення ВНЗ (наявність літератури в бібліо-

теках, комп'ютерів, сучасних технічних засобів і обладнання, лабораторій, спортивного обладнання); якість освіти (ефективність викладання); план навчання, розподіл часу; методи навчання; організація навчального процесу; відповідність дисциплін одержуваній спеціальності; відповідність значущості предмета і кількості годин, що виділяються на нього; професійний рівень викладачів та гарантія компетентності викладачів; організація зворотного зв'язку щодо якості викладання).

2. Фактори позанавчальної діяльності (організація культурних та спортивно-оздоровчих заходів – свят, спортивних заходів, акцій).

3. Фактори науково-дослідницької діяльності (в тому числі й проведення студентських наукових заходів та конференцій).

4. Фактори соціально-побутових умов (рівень надання гуртожитком соціальних послуг; задоволеність рівнем медичного обслуговування; організація харчування (його якість та ціни); організація соціально-психологічної допомоги).

5. Фактори міжособистісних відносин (з однокурсниками, викладачами, а також задоволеність своїм становищем у студентській групі).

6. Соціально-психологічні фактори (морально-психологічний клімат у групі; інтерес до предмету вивчення; задоволеність професійним вибором).

7. Фактор престижності ВНЗ та спеціальності [2].

На нашу думку, різноманітні фактори навчання у ВНЗ можуть впливати на відчуття самоефективності особистості у різних сферах життя. Існує багато підходів до визначення терміну «самоефективність». Нам більше імponує потрактування поняття «самоефективність особистості» як віри в ефективність особистісних дій, що впливає на поведінку та може стати реальною компетентністю особистості (А. Бандура). Спираючись на таке потрактування, було виділено так звану «загальну самоефективність» та «соціальну самоефективність» (М. Шеєр, Дж. Мадукс) як потенціал у предметній професійній діяльності та у соціальній сфері. На наш погляд, саме вони можуть стати підґрунтям формування професійних компетенцій під час навчання у ВНЗ.

Нами було проведено дослідження серед студентів третього курсу одного із природничих факультетів університету, метою якого було дослідження задоволеності сучасних студентів навчанням у вищому навчальному закладі. Студенти 3 курсу у якості досліджуваних – це не випадковий вибір. Адже саме в цей період навчання криза професійного вибору проявляється найяскравіше, оскільки далеко не всі майбутні випускники пов'язують свою професійну діяльність з отриманою у ВНЗ спеціальністю.

У дослідженні було використано такі методики: 1) методика визначення загальної та соціальної самоефективності (автори М. Шеєр,

Дж. Маддукс, в адаптації А. В. Бояринцевої), яка дозволяє з'ясувати, наскільки людина здатна досягати певного результату за певних витрат, а також те, яких результатів вона очікує від себе. Методика включає у себе дві шкали: **самоефективність у сфері діяльності** та **само-ефективність у соціальній сфері**.

Шкалу задоволеності студентів навчанням у вищому навчальному закладі було розроблено нами за принципом методу бальних оцінок. Методика шкалювання дозволила підготувати узагальнення теоретичного матеріалу щодо факторів задоволеності навчанням у ВНЗ. В основу наших шкал було покладено такі аспекти: задоволеність професійним вибором (вибором спеціальності); якість отримуваної освіти; організація дозвіллевих заходів (культурних та спортивно-оздоровчих); міжособистісні відносини з однокурсниками; міжособистісні відносини з викладачами; престижність вищого навчального закладу. Усі 6 шкал мають два полюси – найвищий та найнижчий, які відповідають 100 % або 0 % задоволеності навчанням, а також середні значення. Досліджуванним потрібно було поставити позначку на тому рівні шкали, «де вони зараз знаходяться» (як саме вони це розуміють і відчувають). Ми оцінювали відповіді респондентів у процентах.

У таблиці 1 представлено отримані результати.

Таблиця 1

Середні значення показників ступеня задоволеності навчанням у ВНЗ

Шкали (у %)	Задоволеність вибором спеціальності	Якість освіти	Організація дозвілля	Відносини з однокурсниками	Відносини з викладачами	Престиж ВНЗ
Середнє значення за шкалою	57,8	74,5	50,5	69,5	65,5	87,6

Найвищий показник має шкала «Престиж вищого навчального закладу» (87,6 %). Тобто можна впевнено стверджувати, що студенти нашого університету пишаються навчанням саме у Каразінському. Також вище за середній рівень оцінено показник «Якість освіти» (74,5 %). Це може засвідчити той факт, що більшості студентів притаманна задоволеність, що переживається ними під час навчання, але декотрі

вважають, що «якість освіти», яку ми розуміємо як систему методів викладання та змістовного наповнення дисциплін, що вивчаються, не завжди відповідає їхнім суб'єктивним очікуванням.

Щодо міжособистісного спілкування зі студентами та викладачами, ми відзначаємо, що студенти комфортно почуваються в означених відносинах (відповідно, 69,5 % та 65,5 %). Саме таке спілкування є однією зі складових переживання задоволеності навчанням.

На перший погляд, може викликати подив середня вираженість (57,8 %) показника за шкалою «Задоволеність вибором спеціальності», адже це свідомий самостійний вибір студентів. Але, оскільки дослідження проводилося серед студентів 3 курсу, то цей результат можна пояснити тим, що, як зазначалося нами вище, саме на цей період навчання припадає криза, пов'язана з переосмисленням свого професійного вибору, оцінкою відповідності власних можливостей, якостей, особистісних рис, яких вимагає обрана спеціальність.

Також кризовою ситуацією цього періоду можна пояснити середню вираженість показника за шкалою «Організація дозвілля» (50,5 %). Студенти на першому та другому курсах беруть участь у різноманітних культурних та спортивно-оздоровчих заходах, оскільки їх приваблює новизна студентського життя, можливість продемонструвати свої здібності не тільки в навчанні, але й в інших сферах. На третьому курсі цей інтерес дещо знижується.

Для того щоб дізнатися, як студенти третього курсу оцінюють свій потенціал у предметній професійній діяльності та у соціальній сфері і як саме вони сприймають власну ефективність у виконанні тих чи інших задач та у взаємодії з іншими людьми, ми використовували методику визначення загальної та соціальної самоефективності (автори М. Шеєр, Дж. Маддукс, в адаптації А. В. Бояринцевої). Згідно з результатами дослідження, загальна самоефективність, тобто самоефективність у сфері діяльності, виражена вище за середній рівень (117,8). На нашу думку, це означає, що студенти мають певне уявлення про власну ефективність у виконанні різних завдань, вони усвідомлюють наявні у них здібності та можливості і мають досвід в оптимальному використанні цих здібностей. Також це свідчить про те, що досліджувані знають, чого очікувати від себе в різних ситуаціях за певних витрат ресурсів.

У досліджуваних виявлено соціальну самоефективність на середньому рівні, тобто у сфері міжособистісних відносин студенти оцінюють себе посередньо. Ми гадаємо, що це може бути пов'язано з невпевненістю у собі та сором'язливістю, що притаманні молоді, а також із недостатньо сформованими навичками спілкування.

Кореляційний аналіз із застосуванням методу Спірмена за дво-стороннім критерієм продемонстрував наявність кореляційних зв'язків у діадах: престиж ВНЗ – відносини з викладачами; престиж ВНЗ – відносини з однокурсниками; відносини з викладачами – відносини з однокурсниками; відносини з викладачами – якість освіти; відносини з викладачами – соціальна самоефективність; відносини з однокурсниками – якість освіти; організація дозвілля – задоволеність вибором спеціальності; організація дозвілля – соціальна самоефективність; задоволеність вибором спеціальності – загальна самоефективність.

Зазначені кореляції дозволяють нам стверджувати, що загальна професійна самоефективність студента визначається його задоволеністю вибором спеціальності, а соціальна самоефективність – відносинами з викладачами.

Таким чином, ми можемо виділити дві складові організації професійного навчання у ВНЗ. По-перше, це чинник професійної самоефективності студента, пов'язаний, з одного боку, із задоволеністю обраною спеціальністю, з іншого, – з відносинами з викладачами. По-друге, престиж ВНЗ та якість освіти, які визначаються особливостями міжособистісних відносин студента із соціальним оточенням. Наголосимо на тому, що на першому плані – відносини з викладачами [3].

Отже, саме якість професорсько-викладацького складу – і професійна, і особистісна – визначає як престиж ВНЗ, так і професійну самоефективність студента.

Література

1. Король Л. Г. Удовлетворенность студентов условиями обучения в вузе как компонент системы менеджмента качества высшего образования / Л. Г. Король, И. В. Малимонов, Д. В. Рахинский // Проблемы и перспективы развития образования : материалы междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). Т. II. – Пермь, 2011. – Т.2. – С. 103–105.
2. Крейдун Н. П. Представления студентов о позитивных и негативных качествах современного преподавателя вуза / Н. П. Крейдун, Е. Е. Поливанова, Л. Н. Яворовская // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2015. – Вип. 6. – С. 9–12.
3. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – Київ : Академвидав, 2006. – 424 с.